

बौद्ध प्रश्नोत्तर

धम्मवती

बौद्ध प्रश्नोत्तर

सम्पादिका
“सासनध्वज धर्माचार्य”
धम्मवती

Dhamma Digital

अनुवादिका
दिलकमल तुलाधर
ह्लायकं त्वा ।

प्रकाशक

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी

धर्मकीर्ति विहार

श्रीघः नघःटोल

काठमाडौं ।

प्रथमावृत्ति- १०००,

बुद्ध सम्बत २५१७

Dhamma.Digital

मुद्रकः

नेपाल प्रेस,

शुक्रपथ ६/५६८

काठमाडौं ।

[फो. नं. ११०३२]

मूल्य ११-

दुइ शब्द

धर्मकीर्ति विहारको बौद्ध-धर्म प्रचार सम्बन्धी गतिविधिका कार्यक्रमहरूमध्ये बुद्ध-धर्म सम्बन्धी प्रश्नोत्तर पनि एउटा कार्यक्रम हो । तर यस सम्बन्धी पुस्तकको अभावमा बौद्ध प्रश्नोत्तर सम्बन्धी कार्यक्रम सफलीभूत पार्नमा कठिनाई भइरहेको कसैले नबुझेको होइन ।

समय-समयमा बौद्ध-धर्म सम्बन्धी हाजिरी जवाफ प्रति-योगिता हुन थालेको समाचार बराबर प्रकाशमा आउन थालेको छ । एकातिर विद्यार्थीहरू बुद्ध-धर्म सम्बन्धी सामान्य ज्ञानको पुस्तक पाइन्छ कि भनी खोजी गर्न थालेका छन् भने अर्कोतिर उक्त सम्बन्धी पुस्तकको माँग अन्य समुदायबाट पनि हुन थालेको छ । त्यस कारण मैले यस “बौद्ध-धर्म प्रश्नोत्तर” पुस्तकको सम्पादन वा संकलन गर्न प्रयत्न गरेकी हुँ ।

विशेष रूपले धर्मकीर्ति विहारमा चलिआएको विहानको धर्मपाठशाला र साप्ताहिक बुद्ध पूजामा भाग लिनेहरूलाई तथा प्रत्येक शुक्रवारमा हुने धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीको कार्यक्रमको लागि नै यो पुस्तिका प्रस्तुत गरिएको हो ।

यस पुस्तिकामा बौद्ध-धर्म सम्बन्धी धेरै महत्वपूर्ण प्रश्नहरू समावेश हुन सकेका छैनन् तापनि भविष्यमा पूर्ति अवश्य हुने आशा गरेकी छु ।

केही बौद्ध इतिहास सम्बन्धी प्रश्नहरूको सम्पादन र केही संशोधन गरी दिनु भएकोमा पूज्य अश्वघोष भन्ते प्रति कृतज्ञता ज्ञापन गर्न चाहन्छु ।

यस पुस्तकलाई नेपाली भाषामा अनुवाद गरिबिनु भएकोमा 'प्रा. सुश्री दिलकमल तुलाधर' लाई धन्यवाद न दी रहन सक्तिन ।

पुस्तक छिटो र राम्रो छापो दिएकोमा 'नेपाल प्रेस' धन्यवादको पात्र छ ।

—धम्मवती

धर्मकीर्ति विहार

२० आषाढ २०३०

Dhamma.Digital

बौद्ध-धर्म प्रश्नोत्तर

- प्रश्न- १. बुद्धको अर्थ के हो ?
उत्तर- चार आर्यसत्यलाई यथार्थ रूपले बुझनेलाई बुद्ध भन्दछन् ।
- प्रश्न- २. चार आर्यसत्य भनेको के हो ?
उत्तर- दुःख, दुःखको कारण, दुःखको अन्त र दुःख-लाई निर्मूल गर्ने मार्ग ।
- प्रश्न- ३. त्रि-शरण भनेको के हो ?
उत्तर- बुद्ध शरणं गच्छामि, धम्मं शरणं गच्छामि, संघं शरणं गच्छामि ।
- प्रश्न- ४. सिद्धार्थ (गौतम) ले कुन उमेरमा गृह-त्याग गरेका हुन् ?
उत्तर- २९ उनन्तीस वर्षको उमेरमा ।
- प्रश्न- ५. बुद्धले बहुजन हिताय देखाउनु भएको मार्गको नाम के हो ?
उत्तर- आर्य अष्टांगिक मार्ग ।
- प्रश्न- ६. मध्यम मार्ग भनेको के हो ?

- उत्तर— आर्य अष्टांगिक मार्ग नै मध्यम मार्ग हो ।
- प्रश्न— ७. मध्यम मार्गको अर्थ के हो ?
- उत्तर— सीमा नाघेर काम गर्नु हुँदैन भनेको हो ।
- प्रश्न— ८. केकेलाई आर्य अष्टांगिक मार्ग भन्दछन् ?
- उत्तर— सम्यक दृष्टि (यथार्थ बुझिनु)
 सम्यक संकल्प (सही कल्पना गर्नु)
 सम्यक वचन (नबिराई कुरा गर्नु)
 सम्यक कर्मान्त (नबिराइ काम गर्नु)
 सम्यक आजीव (इमान्दार जीवन)
 सम्यक व्यायाम (अल्सी नहुनु) ठीक प्रयत्न ।
 सम्यक स्मृति (जागरूक हुनु)
 सम्यक समाधि (चित्तलाई आफ्नै अधीनमा राख्नु)
- प्रश्न— ९. “चरथ भिक्षवे चारिकं बहुजन हिताय बहुजन सुखाय” यी वाक्यहरू बुद्धले कहिले कहाँ भन्नु भएको हो ?
- उत्तर— सारनाथमा धर्मचक्र प्रवर्तन पछि धर्म प्रचारार्थ भिक्षुहरूलाई गाउँ २ मा पठाउनु भएको बेलामा ।
- प्रश्न— १०. बुद्धले कहाँ भिक्षु संघको स्थापना गर्नु भएको हो ?
- उत्तर— सारनाथमा धर्मचक्र प्रवर्तन पछि ।
- प्रश्न— ११. त्रिपिटक भनेको के हो ?

उत्तर— सूत्रपिटक, विनय पिटक र अभिधम्मपिटक-
लाई त्रिपिटक भन्दछन् ।

प्रश्न— १२. सूत्रपिटकमा कुन् कुन् निकाय छन् ?

उत्तर— दीघ-निकाय, मज्झिम निकाय, संयुक्त निकाय,
अंगुत्तर निकाय र खुद्दक निकाय ।

प्रश्न— १३. गौतम बुद्धका मुख्य शिष्यहरू को को हुन् ?

उत्तर— सारिपुत्र र मोग्गलायन ।

प्रश्न— १४. गौतम बुद्धको अन्तिम शिष्य को हो ?

उत्तर— सुभद्र परिव्राजक ।

प्रश्न— १५. बुद्धको निजी सचिव हुने भिक्षुको नाउँ
के थियो ?

उत्तर— आनन्द ।

प्रश्न— १६. आनन्दसित के गुण देखेर बुद्धले स्थायी
सेवक बनाउनु भएको हो ?

उत्तर— आनन्दमा, बहुश्रुत, स्मृति शक्ति, सुचरित्र, धैर्य
र उपस्थान राम्रो आदि गुण भएको हुनाले ।

प्रश्न— १७. आनन्दले बुद्धको (स्थायी सेवक) निजी
सचिव हुनु भन्दा अघि के के शर्त राखेका
थिए ?

उत्तर— (क) बुद्धलाई प्राप्त भएका चीवरहरू आनन्दलाई
नदिने ।

- (ख) बुद्धलाई प्राप्त भएको भिक्षा आनन्दलाई नदिने ।
- (ग) बुद्ध बसेको गन्धकुटीमा आनन्दलाई नसुताउने ।
- (घ) बुद्धलाई व्यक्तिगत निमन्त्रणा गरेको ठाउँमा आनन्दलाई नबोलाउने ।
- (ङ) आनन्दले स्वीकार गरेको ठाउँमा बुद्ध निमन्त्रणामा जानु पर्छ ।
- (च) टाढाबाट नै बुद्धको दर्शनार्थ कोही आयो भने तुरन्त बुद्धकहाँ ल्याउनु पाउनु पर्छ ।
- (छ) आनन्दलाई शंका उत्पन्न हुँदा बुद्धकहाँ गएर शंका निवारण गर्न पाउनु पर्छ ।
- (ज) आनन्द नभएको ठाउँमा बुद्धले उपदेश दिएको भए फेरि आनन्दलाई भनि दिनु पर्छ ।

प्रश्न- १८. आनन्दसित भिक्षु हुनेहरू को को थिए ?

उत्तर- अनुरुद्ध, भद्रिय, भगु, किम्बल, देवदत्त शाक्य-हरू र उपालि नाउ ।

प्रश्न- १९. पञ्चशील भनेको के हो ?

उत्तर- हिंसा नगर्नु, चोरी नगर्नु, व्यभिचार नगर्नु, कूठो नबोल्नु र रक्सी आदि मादक पदार्थ सेवन नगर्नु ।

- प्रश्न— २०. महामाया को हुन् ?
 उत्तर— सिद्धार्थ (गौतम बुद्ध) की माता ।
- प्रश्न— २१. महामायाको माइतीघर कहाँ ?
 उत्तर— देवदहमा ।
- प्रश्न— २२. देवदह कुन देशमा पर्दछ ?
 उत्तर— नेपालको पश्चिम भागमा (बुटवल नजिक) ।
- प्रश्न— २३. लुम्बिनीमा सिद्धार्थ (बुद्ध) को जन्म कहाँ भयो ?
 उत्तर— लुम्बिनीको शाल वृक्षको फेदमा ।
- प्रश्न— २४. सिद्धार्थ गौतमले बुद्ध गयामा कहाँ बुद्धत्व प्राप्त गरेका हुन् ?
 उत्तर— बुद्ध गयामा बोधिवृक्ष (पिपल रूख) मुनि ।
- प्रश्न— २५. सारनाथमा कहाँ धर्मचक्र प्रवर्तन भयो ?
 उत्तर— रूखमुनि ।
- प्रश्न— २६. कुशीनगरमा कहाँ परिनिर्वाण हुनु भयो ?
 उत्तर— कुशीनगरको दुइवटा शालवृक्षको फेदमा ।
- प्रश्न— २७. बोधिसत्व सिद्धार्थको नामबाट पहिले प्रव्रजित हुने को हो ?
 उत्तर— कालदेवल तपस्वीको भान्जा, नालक ।
- प्रश्न— २८. गौतम बुद्ध कपिलवस्तु जाँदा बुद्धकहाँ यशोधरादेवि किन आइन् ?

उत्तर— बुद्धमा मानव हृदय छ कि छैन भन्ने परीक्षा गर्न र आफ्नै स्वाभिमानले पनि ।

प्रश्न— २९. निर्वाण कति प्रकारका छन् ?

उत्तर— (क) स उपाधिसेस निर्वाण, (ख) अनुपादिसेस निर्वाण दुई प्रकारका छन् ।

प्रश्न— ३०. स उपाधिसेस निर्वाण भनेको के हो ?

उत्तर— यो पञ्चस्कन्ध शरीरमा राग, द्वेष, मोह क्षय हुनेलाई भन्दछन् ।

प्रश्न— ३१. अनुपादि सेस निर्वाण भनेको के हो ?

उत्तर— आस्रव क्षय गरी अन्तिम देह त्यागी मृत्यु हुनेलाई अनुपादि सेस निर्वाण भन्दछन् ।

प्रश्न— ३२. निर्वाण भनेको के हो ?

उत्तर— अति सुन्दर रूप, शब्द, गन्ध, रस इत्यादिमा तृष्णा नगर्ने र त्यसभिन्न नदुब्नेलाई निर्वाण भन्दछन् । (तृष्णा क्षय गर्नेलाई नै निर्वाण भन्दछ ।)

प्रश्न— ३३. निर्वाण भन्ने कहीं बेग्लै ठाउँ छ कि ?

उत्तर— बेग्लै कहीं निर्वाण भन्ने ठाउँ छैन । निष्काम मनको अवस्थालाई निर्वाण भन्दछ ।

प्रश्न— ३४. सिद्धार्थ कुमारको जन्म हुँदा शुद्धोदन महाराज कति वर्षका थिए ।

- उत्तर— ५७ वर्ष ।
- प्रश्न— ३५. शुद्धोदन राजाले बिहा गरेर कति वर्ष बिते पछि सिद्धार्थको जन्म भएको हो ।
- उत्तर— २० वर्ष पछि ।
- प्रश्न— ३६. बुद्ध भइसके पछि पहिले वहाँ कहाँ जानु भएको थियो ?
- उत्तर— ऋषिपतन मृगदावन (सारनाथ) मा ।
- प्रश्न— ३७. सबैभन्दा पहिले बुद्धलाई भेटेर पनि चिन्न नसक्ने को थियो ।
- उत्तर— उपक, आजीवक ।
- प्रश्न— ३८. सबैभन्दा पहिले बुद्धको शरणमा गई उपासक हुने को को हुन् ?
- उत्तर— तपुस्स र भल्लुक दुइ दाजु भाइ ।
- प्रश्न— ३९. बुद्धत्व प्राप्त भए पछि बुद्धले सबैभन्दा पहिले केको भोजन गरेका थिए ?
- उत्तर— सत्त को भोजन ।
- प्रश्न— ४०. परिनिर्वाण हुने बेलामा बुद्धले भोजन गरेको अन्तिम भोजन के थियो ?
- उत्तर— सूकर मद्दव (सुंगुरको मासु)
- प्रश्न— ४१. के के लाई पञ्च स्त्री कल्याण भन्दछन् ?
- उत्तर— मंस कल्याण (शरीरको मासु नरम हुनु)
केश कल्याण (शिरको रौं लामो हुनु)
अत्थि कल्याण (दाँतहरू राम्रो हुनु)

छवि कल्याण (छाला नरम हुनु)

वय कल्याण (नाती पनाती भएर पनि
जवानी जस्तै देखिइरहुनु)

प्रश्न- ४२. को को दौडदा राम्रो देखिन्न ?

उत्तर- राजा, मङ्गल हाती, स्त्री र भिक्षु ।

प्रश्न- ४३. पञ्चवर्गीय भिक्षुहरूमध्ये जेठा चाहिने को
थियो ?

उत्तर- कोण्डन्य ।

प्रश्न- ४४. पञ्चवर्गीय भिक्षुहरूका नाम के के हुन् ?

उत्तर- कोण्डन्य, वप्प, भद्विय, महानाम, अस्सजित,

प्रश्न- ४५. सबैभन्दा पहिले भिक्षुणी हुने को थिइन् ?

उत्तर- प्रजापति गौतमी ।

प्रश्न- ४६. प्रजापति गौतमी को थिइन् ?

उत्तर- बुद्धको सानी आमा ।

प्रश्न- ४७. सिद्धार्थकुमारको बाजेको नाम के हो ?

उत्तर- सिहनु राजा ।

प्रश्न- ४८. ३७ ओटा बोधिपक्षीय धर्म के के हुन् ?

सतिपट्टान ४ इन्द्रिय ५

सम्यक प्रधान ४ बल ५

ऋदिपाद ४ बोध्यंग ७

१२ मार्ग ८

३७

प्रश्न- ४६. चार स्मृति प्रस्थान भनेको के के हुन् ?

- उत्तर- (क) कायानु पस्सना (शरीरको बारे होस गरेर राख्ने)
 (ख) वेदनानु पस्सना (सुख-दुःखको अनुभव याद गरिराख्ने)
 (ग) चित्तानु पस्सना (चित्तमा असल कमसल कल्पना आयो भनेर बुझ्ने)
 (घ) धम्मानु पस्सना (अनित्य दुःख अनात्मा देख्ने गरी बस्नु)

प्रश्न- ५०. चार वीर्य के के हुन् ?

- उत्तर- (क) उत्पन्न नभएको अकुशल चेतना उत्पन्न नगर्ने,
 (ख) उत्पन्न भइसकेको अकुशल चेतनालाई दमन गर्न सक्ने,
 (ग) उत्पन्न नभएको कुशल चेतना उत्पन्न गर्ने,
 (घ) उत्पन्न भइसकेको कुशल चित्तको उन्नति गर्ने,

प्रश्न- ५१. ऋद्धिपाद चार के के हुन् ?

- उत्तर- (क) छन्द ऋद्धिपाद (कर्तव्यलाई भित्री दिलदेखि पालन गर्नु)
 (ख) वीर्य ऋद्धिपाद (निर्वाण प्राप्त गर्नलाई प्रयत्न गर्नु)
 (ग) चित्त ऋद्धिपाद (चित्त एकाग्रता गर्नु)
 (घ) विमर्श ऋद्धिपाद (विवेकबुद्धि उन्नति गर्नु)

- प्रश्न- ५२. पञ्चमार (शत्रु) को को हुन् ?
 उत्तर- देवपुत्र मार, क्लेश मार, अभिसंस्कार मार, स्कन्धमार, मृत्युमार यी पाँच हुन् ।
- प्रश्न- ५३. धर्म-उपदेश सुन्नेले के के फल पाउँछ ?
 उत्तर- सुन्न नपाउने सुन्न पाउँछ, सुनिसकेको सम्झनामा आउँछ, शंका निवारण हुन्छ, दृष्टि असल हुन्छ र श्रद्धा उत्पन्न हुन्छ ।
- प्रश्न- ५४. श्रद्धा कति प्रकारका छन् ?
 उत्तर- सम्पसादन श्रद्धा, सम्पक्खन्धन श्रद्धा, ओकप्पन श्रद्धा, आगमन श्रद्धा र अधिगम श्रद्धा यी ५ प्रकारका छन् ।
- प्रश्न- ५५. सम्पसादन र सम्पक्खन्धनश्रद्धाका अर्थ के हो ?
 उत्तर- चित्त शुद्ध गरि राख्ने र गरेको काम सिद्ध नभएसम्म गरिरहने ।
- प्रश्न- ५६. बुद्धशासनको आयु केलाई भन्दछन् ?
 उत्तर- विनय अथवा नियमलाई भन्दछन् ।
- प्रश्न- ५७. बुद्धशासन (बुद्ध-धर्म) केको आधारमा खडा भइरहे छ ?
 उत्तर- कल्याण मित्रको आधारमा खडा भइरहेछ ?
- प्रश्न- ५८. अशोक महाराज कसको सत्संगत परेर असल भएका थिए ?

- उत्तर- निग्रोध श्रामणेको आश्रयले ।
- प्रश्न- ५९. अजातशत्रु राजा कसको संगतमा परेर खराब भएका थिए ?
- उत्तर- स्वार्थी भिक्षु देवदत्तको संगतले ।
- प्रश्न- ६०. अशोक राजाले के के असल काम गरे ?
- उत्तर- जनहितको लागि बाटो, अस्पताल, इनार, कुलो, बाटोको दुवै पट्टि वृक्षहरू पनि रोपाए ।
- प्रश्न- ६१. अजातशत्रु कसरी राजा भएका हुन् ?
- उत्तर- भिक्षु देवदत्तको संगतले आफ्नै पिता बिम्बिसारलाई मारेर ।
- प्रश्न- ६२. अजातशत्रुले पिताको गुण कहिले बुझ्न सके ?
- उत्तर- आफ्नै छोरा पैदा भए पछि मात्र ।
- प्रश्न- ६३. सात सत्पुरुष धन के के हुन् ?
- उत्तर- (क) श्रद्धा, (विश्वास, विचार पुऱ्याई काम गर्नु)
 (ख) शील (सदाचार, आचरण राम्ररी गर्नु)
 (ग) हिरि (लज्जा, खराब काम गर्ने बेलामा लाज लाग्नु)
 (घ) ओत्तप्य (भय, नराम्रो काम गर्ने बेलामा डरावनु)
 (ङ) श्रुत (घेरै कुराको ज्ञान हुनु) विद्वान् हुनु,
 (च) त्याग (शुद्ध मनले त्याग गर्नु)
 (छ) प्रज्ञा (विवेक बुद्धि, ठाउँ हेरी काम गर्ने शक्ति हुनु)

प्रश्न— ६४. सातवारमध्ये कुन कुन वारमा बुद्धका के के घटना घटेका थिए ?

उत्तर— शुक्रवार— जन्म
 शनिवार— धर्मचक्र प्रवर्तन
 आइतवार— देह संस्कार
 सोमवार— गृहत्याग
 मंगलवार— परिनिर्वाण
 बुधवार— बुद्धत्व प्राप्त
 बिहवार— रात्री गर्भमा रहनु भएको

प्रश्न— ६५. गौतम बुद्धले कति वर्षसम्म धर्म प्रचार गर्नु भयो ?

उत्तर— ४५ वर्षसम्म ।

प्रश्न— ६६. बुद्धले ४५ वर्षभित्र कहाँ कहाँ कति वर्षा वास बिताउनु भयो ?

उत्तर— अंगुत्तर निकाय अर्थ कथा अनुसार—

१. ऋषिपतन (सारनाथ)	१०. पारिलेयक
२. ३. ४. राजगृह	११. एकनाला
५. वैशाली	१२. वेरंजा
६. मंकुल पर्वत	१३. चालिय पर्वत
७. त्रायस्त्रिंश ?	१४. श्रावस्ती
८. सुंसुमारगिरि	१५. कपिलवस्तु
९. कौशाम्बी	१६. आलवी

१७. राजगृह २१. ४४. श्रावस्ती
 १८. १९. चालिय पर्वत ४५. वैशाली
 २०. राजगृह

- प्रश्न- ६७. बुद्ध मूर्तिको निर्माण कहिले भएको हो ?
 उत्तर- कुषाण सम्राट कनिष्क (७८-१०१ ई.)
 राजाको पालामा (बुद्ध निर्वाण ४०० वर्ष
 पछि)
- प्रश्न- ६८. भिक्षुणीहरूमध्ये राम्ररी कथा भन्न सक्ने
 पदवी लिने को थिइन् ?
 उत्तर- धम्मदित्रा ।
- प्रश्न- ६९. गौतम बुद्धलाई सर्वप्रथम बिहार दान दिने
 को हो ?
 उत्तर- राजा बिम्बिसार (वेलुवन दान)
- प्रश्न- ७०. महायान, हीनयान भनेर कहिलेदेखि भेदभाव
 प्रारम्भ भएको हो ?
 उत्तर- (यसको बारेमा निश्चित समय कसैले भन्न
 सकेको छैन तापनि इतिहासकारहरूको भनाई
 अनुसार) राजा कनिष्कको बेलादेखि हो ।
 बुद्ध परिनिर्वाण भएको चार सय वर्ष पछि
 यी वाक्यहरू उत्पन्न भएका थिए ।
- प्रश्न- ७१. पालि साहित्यमा महायान, हीनयान भन्ने
 कहीं उल्लेख भएको छ ?

- उत्तर— छैन ?
- प्रश्न— ७२. थेरवाद शासन भनेर केलाई भन्दछन् ?
- उत्तर— भिक्षु परम्परादेखि चलेर आएको धर्म (हीन-यान) लाई भन्दछन् ।
- प्रश्न— ७३. भिक्षुणीहरूमध्ये अग्रश्राविका को को थिए ?
- उत्तर— खेमा र उप्पल वण्णा ।
- प्रश्न— ७४. आनन्दले बुद्धलाई कति वर्ष सेवा गर्‍यो ?
- उत्तर— २५ वर्षसम्म ।
- प्रश्न— ७५. धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी कहिले कहाँ स्थापना भएको ?
- उत्तर— वि. सं. २०२८ ज्येष्ठ ७ गते धर्मकीर्ति विहारमा स्थापना भएको ।
- प्रश्न— ७६. गौतम बुद्धले यशोधरालाई पहिले भेटन जानु भएको कि अथवा यशोधराले बुद्धलाई भेटन जानु भएको ?
- उत्तर— पहिले बुद्ध नै यशोधरालाई भेटन जानु भएको हो ।
- प्रश्न— ७७. राहुलले कसरी पहिलो वस्त्र लगाएका हुन् ?
- उत्तर— यशोधराले— आफ्नो पितासंग अंश लिएर आऊ भनेर पठाएको वेलामा बुद्धले दिन सक्ने अंश यही हो भनेर प्रव्रजित गराएका हुन् ।
- प्रश्न— ७८. बुद्धले कोसित चीवर साटेर लगाएका हुन् ?

- उत्तर— महाकाश्यप भिक्षुसित ।
- प्रश्न— ७६. पञ्चशील र अष्टशीलको भेद के हो ?
- उत्तर— ब्रह्मचर्या, विकाल भोजन, नच्चगीतवादित र उच्चासयन त्यति भेद छन् ।
- प्रश्न— ८०. ती चार अर्थ के होलान् ?
- उत्तर— (१) पञ्चशीलमा आफ्नो स्वास्नी अथवा पुरुष हुँदा अर्काको संग जानु हुँदैन । अष्ट शीलमा स्त्री पुरुषसंग संभोग वर्जित ।
- (२) कुबेलामा भोजन गर्नु हुँदैन (१२ वजे पछि दिउँसो) ।
- (३) अश्लील नाटक र गीत हेर्न र सुन्न हुँदैन, अत्तर आदि सुगन्ध छन्नु हुँदैन ।
- (४) धेरै मूल्य पर्ने विछ्याउनामा सुत्न हुँदैन । पञ्चशीलमा यस्तो नियम छैन ।
- प्रश्न— ८१. सिद्धार्थ कति वर्ष पुग्दा बुद्ध हुनु भएको ?
- उत्तर— ३५ वर्षको उमेरमा ।
- प्रश्न— ८२. कति वर्षको उमेरमा बुद्धको परिनिर्वाण भएको हो ?
- उत्तर— ८० वर्षको उमेरमा ।
- प्रश्न— ८३. नीवरण भनेको कति छन् ?
- उत्तर— पाँच ।

- प्रश्न— ८४. पाँच नीवरण के के हुन् ?
- उत्तर— कामच्छन्द (पञ्च कामको वारे घेरै आशा-
वादी हुनु)
व्यापाद (रीस र द्वैष)
थीन मिद्ध (घेरै सुत्तु र अलसी हुनु)
उद्धच्च कुक्कुच्च (चञ्चल र पश्चाताप)
बिचिकिच्छा (जे कुरामा पनि शंका भइर-
हने)
- प्रश्न— ८५. नीवरण किन भनेको ?
- उत्तर— निर्वाण जानलाई बाधा भइरहेकोले भनेको ।
- प्रश्न— ८६. भगवान् बुद्धलाई आफ्नो पतिको रूपमा हेर्ने
स्त्री को हुन् ?
- उत्तर— चिंचा माणविका ।
- प्रश्न— ८७. किन आफ्नो पति भनेर बदनाम गर्न आएकी ?
- उत्तर— बुद्धको कीर्ति र प्रशंसा फैलेको सुन्न नसकेर
बदनाम गर्न आएकी ।
- प्रश्न— ८८. भगवान् बुद्धलाई हत्यांरा भनेर बदनाम
गर्ने को थिए ?
- उत्तर— सुन्दरी परिव्राजकको मृत्युको घटना लिएर
तीर्थंकरहरूले गरेका थिए ।
- प्रश्न— ८९. कसरी सुन्दरी परिव्राजकको मृत्यु भयो ?
- उत्तर— अबौद्धहरूको बुद्धप्रति ईर्ष्या भएर सुन्दरी
परिव्राजकलाई मारेर जेतवन विहारको फूल

पयाक्ने कुवामा पयाकि राखेको थियो ।

- प्रश्न- ६०. हामीहरूले ठूलो हुनलाई के गर्नु पर्दछ ?
उत्तर- चित्त निर्मल पार्नु पर्दछ । मुखमा राम राम बगलीमा छुरा हुनु हुँदैन ।
- प्रश्न- ६१. बौद्ध किन भनेको ?
उत्तर- बुद्धिले काम गर्ने, बुद्धमा शरण जाने हुनाले ।
- प्रश्न- ६२. आनन्दको अर्को नाम पनि छ कि ?
उत्तर- छ, धर्म कोषाध्यक्ष वा धर्म भण्डारिक ।
- प्रश्न- ६३. चार ब्रह्म विहार भनेको के हो ?
उत्तर- मैत्री (मित्रता)
करुणा (दुःखीहरू देखेर चित्त दुःख) हुनु ।
मुदिता (अरुहरू गुणी भएको देखेर खुसी हुनु)
उपेक्षा (सुखमा पनि, दुःखमा पनि समान देख्नु)
- प्रश्न- ६४. मृत्यु कति प्रकारका छन् ?
उत्तर- आयु क्षय, कर्म क्षय, उभय क्षय र अकाल मृत्यु ।
- प्रश्न- ६५. सिद्धार्थको जन्म हुँदा अरुहरू को को जन्मेका थिए ?

उत्तर— आनन्द, बोधिवृक्ष, कालु दायि अमात्य, यशोधरा, छन्दक सारथी, कन्थक घोडा र सुनको घडा चार । यी सात सिद्धार्थको जन्म दिनमा उत्पन्न भएका थिए ।

प्रश्न— ९६. गन्धकुटी भनेको के हो ?

उत्तर— भगवान् बुद्ध बस्ने जुनसुकै कोठा, कुटी अथवा घरलाई गन्धकुटी भन्दछन् ।

प्रश्न— ९७. पञ्चाङ्ग दण्डवत् गर्ने भनेको के हो ?

उत्तर— घुँडा, हात र शिर एकै साथ भुइँमा घोप्टेर गर्ने आदरलाई ।

प्रश्न— ९८. लोक धर्म (स्वभाव) कति छन् ?

उत्तर— लाभ, अलाभ, यश, अयश, निन्दा, प्रशंसा, सुख र दुःख ।

प्रश्न— ९९. धर्म भनेको कहाँबाट आउँछ ?

उत्तर— शुद्ध चित्तले धर्म आउँछ ।

प्रश्न— १००. बुद्धगुण कति प्रकारका छन् ?

उत्तर— नौ ।

प्रश्न— १०१. नौ बुद्धगुण के के हुन् ?

उत्तर— (क) अरहं (कहिले पनि गुप्त पाप नगर्ने स्वभाव)
(ख) सम्मा सम्बुद्धो (धर्मलाई स्वयं आफूले राम्ररी बुझेको हुन्छ)

- (ग) विच्चाचरण सम्पन्नो (विद्या र आचरणले युक्त हुनु)
- (घ) सुगतो (निर्वाण मार्गमा राम्ररी लाग्नु)
- (ङ) लोकविदू (विश्वका कुराहरू राम्ररी बुझ्नु)
- (च) अनुत्तरो पुरिस दम्म सारथी (अदान्त मनुष्यलाई दमन गर्नु)
- (छ) सत्था देव मनुस्सानं (देव-मनुष्यहरूको गुरु हुनु)
- (ज) बुद्धो (चार आर्यसत्यलाई राम्ररी बुझेको हुनु)
- (झ) भगवा (रागादि क्लेशलाई भग्न गरेको हुनु)

प्रश्न- १०२: धर्मगुण कति प्रकारका छन् ?

उत्तर- ६ प्रकारका छन् ।

प्रश्न- १०३. ती ६ प्रकारका के के हुन् ?

- उत्तर- (क) स्वाक्खातो भगवता धम्मो- बुद्धले राम्ररी देशना गर्नु भएको धर्म ।
- (ख) सन्दिट्ठिको- यही जन्ममा फल प्राप्त हुनु ।
- (ग) अकालिको- धेरै समय नविताइकन फल प्राप्त हुनु ।
- (घ) एहि पस्सिको- यहाँ आएर हेर्न आउ भनी बोलाउन योग्य हुनु ।
- (ङ) ओपनयिको निर्वाणमा पुऱ्याइ दिनु ।

(च) पचत्तं वेदितब्बो विञ्जूही- विद्वान् जनले
आफूले नै बुळ्णे गर्नु ।

प्रश्न- १०४. संघको गुण कति प्रकारका छन् ?

उत्तर- नौ प्रकारका छन् ।

प्रश्न- १०५. ती नौ प्रकारका गुण के के हुन् ?

उत्तर- (क) सुपटिपन्नो भगवतो सावक संघो (धर्मको
राम्रा आचरण गर्नु नं भगवान्को श्रावक
संघको गुण हो ।)

(ख) उजु पटिपन्नो (सोकै तृष्णा नाश गर्ने आचरण
भएको)

(ग) त्रायपटिपन्नो (न्याय पक्षपाती)

(घ) सामीचि पटिपन्नो (राम्रो व्यवहार भएको)

(ङ) आहु नेयो (निम्तो दिएर बोलाउन लायक)

(च) पाहु नेय्यो (पाहुनाको रूपमा सत्कार गर्ने
लायक)

(छ) दक्खिनेय्यो (दान गर्ने लायक)

(ज) अञ्जली करणीयो (नमस्कार गर्ने लायक)

(क) अनुत्तरं पुञ्जक्खेत्तं (पुण्यरूपि बीउ रोप्न-
लाई उत्तम खेत)

प्रश्न- १०६. लोक पालक धर्म कति प्रकारका छन् ? ती
के के हुन् ?

उत्तर- लज्जा र भय दुइ प्रकारका छन् ।

प्रश्न— १०७. आषाढ पूर्णिमा कति प्रकारले बौद्ध संयोग हुन आएको दिन ?

उत्तर— पाँच संयोग— बोधिसत्व गर्भमा स्थित हुनाले, गृहत्याग, धर्मचक्र प्रवर्तन, श्रावस्तीमा ऋद्धि देखाउनाले र अभिधर्म देशना गर्नाले ।

प्रश्न— १०८. पूजा भनेको कति किसिमका छन् ? ती के के हुन् ?

उत्तर— दुइ किसिमका छन्, आमिस पूजा र प्रतिपत्ति पूजा ।

प्रश्न— १०९. आमिस पूजा भनेको के हो ?

उत्तर— फूलहरू र घूप आदिले पूजा गर्नुलाई आमिस पूजा भन्दछन् ।

प्रश्न— ११०. प्रतिपत्ति पूजा भनेको के हो ?

उत्तर— आभरण राम्रो गरी काम गरेर जानु, सफा सुघर गर्नु ।

प्रश्न— १११. पञ्चकाम भनेका के के हुन् ?

उत्तर— रूप, शब्द, गन्ध, रस र स्पर्श ।

प्रश्न— ११२. पटिच्च समुत्पाद भनेको के हो ?

उत्तर— हेतु फलवाद (अर्थात् जे हुनलाई पनि कारण चाहिन्छ, कारण नभै केही पनि हुँदैन)

प्रश्न— ११३. पटिच्च समुत्पादको सम्बन्ध कहाँ छ ?

उत्तर—

पञ्च इन्द्रिय रूप, शब्द आदिमा नभुले पछि अथवा वेदना अनुसार तृष्णामा नभुलने भयो भने त्यहीं नै सम्बन्ध विच्छेद हुन्छ ।

प्रश्न— ११४. अकुशलका मूल हेतु कति प्रकारका छन् ती के के हुन् ?

उत्तर— तीन प्रकारका छन्, लोभ, द्वेष, मोह ।

प्रश्न— ११५. अभिधर्म अनुसार संयोजन कति प्रकारका छन् ?

उत्तर— काम-राग, भव-राग, पटिघ, मान, दिट्ठि, सिलब्बत परामास, विचिकिच्छा, इस्सा मच्छ-रिय, अविद्या, यी दश प्रकारका छन् ।

प्रश्न— ११६. संयोजन भनेको के हो ?

उत्तर— संसारमा सम्बन्ध भइराखेको हुनाले संयोजन भनेको हो ।

प्रश्न— ११७. कुशल मूल के के हुन् ?

उत्तर— अलोभ, अद्वेष, अमोह ।

प्रश्न— ११८. भावना भनेको अर्थ के हो ?

उत्तर— चित्तलाई रागादि क्लेशबाट मुक्त गराएर पवित्र बनाउन अभ्यासलाई भावना भन्छन् ।

प्रश्न— ११९. भावना कति प्रकारका छन् ?

उत्तर— समथ भावना र विदर्शना भावना दुइ छन् ।

प्रश्न— १२०. समथ भावना भनेको के हो ?

उत्तर- पञ्चनीवरणलाई दमन गर्नु ।

प्रश्न- १२१. समथ भावनामा कर्मस्थान कति छन् ?

उत्तर- चालीस छन्- यो हुन्- कसिण १०, अशुभ १०, अनुस्मृति १०, अप्रामाण्य ४, आहार पटिककुल संज्ञा १, चतुर्महाभूत छुट्याएर भावना गर्नु १, अरूप ४ ।

प्रश्न- १२२. दश कसिण भनेको के के हुन् ?

उत्तर- नील, पठवी, आपो, तेजो, वायो, पीत, लोहित, ओदात, आकास, आलोक ।

प्रश्न- १२३. दश अशुभ के के हुन् ?

उत्तर- उद्धुमातक, विनीलक, विपुब्बक, विच्छिद्दक, विक्खायितक, विक्खित्तक, हतविक्खित्तक, लोहितक, पुलवक, अट्टिक ।

प्रश्न- १२४. दश अनुस्मृति के के हुन् ?

उत्तर- बुद्धानु स्मृति, धर्मानु स्मृति, संघानु स्मृति, शीलानु स्मृति, त्यागानु स्मृति, देवतानु स्मृति, उपसमानु स्मृति, मरणानु स्मृति, कायगतानु स्मृति, आनापान स्मृति ।

प्रश्न- १२५. चार अप्रामाण्य के के हुन् ?

उत्तर- मेत्ता, करुणा, मुदिता, उपेक्खा ।

प्रश्न- १२६. चार आरूप्य के के हुन् ?

उत्तर— आकाशानञ्जायतन, विञ्ज्राणञ्जायतन, आकिञ्जायतन, नेवसञ्जानासञ्जायतन ।

प्रश्न— १२७. चरित्र ६ के के हुन् ?

उत्तर— राग चरित्र, द्वेष चरित्र, मोह चरित्र, श्रद्धा चरित्र, बुद्धि चरित्र, वितर्क चरित्र यी ६ प्रकारका छन् ।

प्रश्न— १२८. राग चरित्रलाई के के कर्मस्थान भावना योग्य हुन्छ ?

उत्तर— दश अशुभ र कायगता सति समेत एघारौं ठीक हुन्छ ।

प्रश्न— १२९. द्वेष चरित्रलाई के भावना योग्य हुन्छ ?

उत्तर— चार अप्रामाण्य, नील, पीत, लोहित, ओदात-कसिण, यी आठ भावना ठीक छ ।

प्रश्न— १३०. मोह चरित्रलाई के भावना गरे योग्य हुन्छ ?

उत्तर— आनापान सति भावना (आश्वास प्रश्वासमा घ्यान राख्नु)

प्रश्न— १३१. श्रद्धा चरित्रलाई के कर्म स्थान भावना योग्य हुन्छ ?

उत्तर— बुद्धानु स्मृति आदि ६ वटा अनुस्मृति भावना ?

प्रश्न— १३२. बुद्धि चरित्र हुनेसित के भावना गरे योग्य हुन्छ ?

उत्तर- मरणानुस्मृति, उपसमानुस्मृति, प्रतिकूल संज्ञा, धातु व्यवस्था (चतुर्महाभूत छुट्याउने) आदि चार भावना ।

प्रश्न- १३३. वितर्क चरित्र हुनेसित के भावना गरे योग्य हुन्छ ?

उत्तर- मोह चरित्र हुने सित जस्तै आनापान सति ।

प्रश्न- १३४. सबैसित योग्य हुने भावना के हो ?

उत्तर- पृथ्वी, जल, आगो, हावा, आकाश, आलोक यी ६ कसिण र चार अरूपावचरका साथै यी दश सबैलाई योग्य हुन्छन् ।

प्रश्न- १३५. प्रथम ध्यान मात्र प्राप्त हुने कर्मस्थान भावना के हो ?

उत्तर- दश अशुभ, कायगता स्मृति एघार ।

प्रश्न- १३६. चतुर्थ ध्यानसम्म प्राप्त हुने भावना के हो ?

उत्तर- मैत्री, करुणा, मुदिता यी तीन भावना ।

प्रश्न- १३७. पञ्चमध्यान प्राप्त हुने कर्म स्थान भावना के हो ?

उत्तर- उपेक्षा भावना ।

प्रश्न- १३८. सात प्रकारका विदर्शना भावना विशुद्धि के के हुन् ?

उत्तर- शील विशुद्धि, चित्त विशुद्धि, दृष्टि विशुद्धि, कङ्खा वितरण विशुद्धि, मार्गा-मार्ग ज्ञान

विशुद्धि, प्रतिपदाज्ञान दर्शन विशुद्धि ज्ञान दर्शन विशुद्धि ।

प्रश्न- १३९. लक्षण कति छन् ?

उत्तर- अनित्य लक्षण, दुःख लक्षण, अनात्म लक्षण तीन छन् ।

प्रश्न- १४०. चित्त विशुद्धि भनेको के हो ?

उत्तर- चित्तमा हुने नीवरण क्लेश निर्मल पार्नु ।

प्रश्न- १४१. दृष्टि विशुद्धि भनेको के हो ?

उत्तर- पञ्चस्कन्धको बारेमा अनित्य दुःख अनात्मा लक्षणको रूपले राम्ररी बुझ्न सक्नु ।

प्रश्न- १४२. कङ्खावितरण विशुद्धि भनेको के हो ?

उत्तर- पञ्चस्कन्ध बाहेक कुनै पनि आत्मा छैन भनेर बुझि लिनु ।

प्रश्न- १४३. मार्ग-मार्ग ज्ञान भनेको के हो ?

उत्तर- मार्ग र अमार्ग बुझिलिने ज्ञान ।

प्रश्न- १४४. प्रतिपदा ज्ञान दर्शन विशुद्धि भनेको के हो ?

उत्तर- क्लेशले भरेको अमार्गवाट मुक्त भएर उदय-व्ययज्ञानदेखि सत्यानुलोमिक ज्ञानसम्म अनित्यादि त्रिलक्षण भावना भएर आउने नौ महाविदर्शन ज्ञान ।

प्रश्न- १४५. ज्ञान दर्शन विशुद्धि भनेको के हो ?

उत्तर- शील विशुद्धि आदि ६ वटा विशुद्धि उन्नति गर्नु पर्ने स्रोतापन्न आदि चार मार्गलाई ज्ञान

दर्शन विशुद्धि भन्दछन् ।

प्रश्न- १४६. स्रोतापत्ति मार्गले नाश हुने क्लेश के के हुन् ?

उत्तर- सक्कायदिट्ठि (आफू र आफ्नो भन्ने भावना)

विचिकिच्छा (अनावश्यक शंका)

सीलब्वत परामास (अन्धविश्वास)

प्रश्न- १४७. सकृदागामी मार्गले नाश हुने क्लेश के के हुन् ?

उत्तर- सकृदागामी मार्गले कुनै पनि क्लेश सम्पूर्ण नाश

हुँदैन बरु राग, द्वेष, मोह कम भएर जान्छन् ।

प्रश्न- १४८. अनागामी मार्गले समाप्त गर्ने क्लेश के के

हुन् ?

इत्तर- काम-राग, व्यापाद यी दुइ संयोजन सम्पूर्ण

नष्ट हुन्छ ।

प्रश्न- १४९. अर्हत मार्गद्वारा प्रहीन हुने क्लेशहरू के के

हुन् ?

उत्तर- रूप-राग. अरूप-राग, मान, उद्धच्च. अविद्या

र अरू पाँच ।

प्रश्न- १५०. आर्यसत्य कति प्रकार छन् ?

उत्तर- दुःख, दुःखको कारण, निरोध, निरोध मार्ग

चार छन् ।

प्रश्न- १५१. दुःख सत्य भनेको के हो ?

उत्तर- संसारमा बाचुन्जेलसम्म संघर्ष गर्नु पर्ने हुनु,

मन पर्नेसित बस्न नपाइने र अप्रियसित बस्नु

पर्ने यी सबै दुःख हुन् ।

प्रश्न- १५२. दुःख समुदय (कारण) भनेको के हो ?

उत्तर- जति भए पनि नपुग्ने तृष्णा नै दुःखको कारण हो ।

प्रश्न- १५३. दुःख निरोध सत्य भनेको के हो ?

उत्तर- जुन तृष्णाले दुःखको उत्पत्ति हुन्छ त्यसलाई नाश गर्नु । अथवा निर्वाण प्राप्त गर्नु नै निरोध सत्य हो ।

प्रश्न- १५४. मार्ग सत्य भनेको के हो ?

उत्तर- दुःख निर्मूल गर्नु पर्ने आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग ।

प्रश्न- १५५. आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग भनेको के के हुन् ?

उत्तर- सम्मादिट्ठि, सम्मासंकप्प, सम्मावाचा, सम्माकम्मन्त, सम्मा आजीव, सम्मा बायाम, सम्मासति, सम्मा समाधि ।

प्रश्न- १५६. सम्मादिट्ठि भनेको के हो ?

उत्तर- दुःख, दुखको कारण, राम्रो चित्तले बुझि लिनु नै सम्मादिट्ठि हो ।

प्रश्न- १५७. समादिट्ठि कति प्रकारका छन् ?

उत्तर- लौकिक र लोकोत्तर दुइ प्रकारका छन् ।

प्रश्न- १५८. लौकिक सम्मादिट्ठि भनेको के हो ?

उत्तर- आफूले गरेको कर्म आफूलाई नै हुन्छ भन्ने कम्मस्सक ज्ञान हुनुलाई लौकिक सम्मादिट्ठि भन्दछन् ।

- प्रश्न- १५६. लोकोत्तर सम्मादिट्ठि भनेको के हो ?
 उत्तर- स्रोतापन्न आदि आर्य मार्ग फलसंग हुने प्रज्ञा ।
- प्रश्न- १६०. सम्यक संल्प भनेको के हो ?
 उत्तर- बहुजनहित कल्पना नै सम्यक संकल्प हो ।
- प्रश्न- १६१. नेक्खम्म (नैष्कर्म्य) संकल्प भनेको के हो ?
 उत्तर- पञ्चकाम सम्पत्तिमा टासेर नबस्ने कल्पना ।
- प्रश्न- १६२. अव्यापाद संकल्प भनेको के हो ?
 उत्तर- बदला लिने भावनाबाट मुक्त भइरहनु ।
- प्रश्न- १६३. सम्मावाचा (सम्यक वचन) भनेको के हो ?
 उत्तर- फ्ठो कुरा नगर्नु, चुकली नगर्नु, नचाहिने कुरा नगर्नु ।
- प्रश्न- १६४. सम्मा कम्मन्त (सम्यक कर्मान्त) भनेको के हो ?
 उत्तर- प्राणी हिंसा, चोर्नु, व्यभिचार कामबाट टाढा बस्नु ।
- प्रश्न- १६५. सम्मा आजीव (सम्यक जीवन) भनेको के हो ?
 उत्तर- इमान्दारी पूर्वक जीविका चलाउनु ।
- प्रश्न- १६६. सम्मावायाम (सम्यक व्यायाम) भनेको के हो ?
 उत्तर- अकुशल चेतनालाई दमन गरी उत्पन्न भइ-सकेको कुशल चेतनाको अभिवद्धि गर्न ।

प्रश्न— १६७. सम्मा सति (सम्यक स्मृति) भनेको के हो ?

उत्तर— होशियार हुनुलाई सम्यक स्मृति भन्दछन् ।

प्रश्न— १६८. स्मृति कति प्रकारका छन् ?

उत्तर— कायानुपस्सना, वेदानुपस्सना. चित्तानु-
पस्सना, धम्मानुपस्सना भन्ने यी चारलाई
सम्यक स्मृति भन्दछन् ।

प्रश्न— १६९. सम्मा समाधि भनेको के हो ?

उत्तर— इन्द्रियहरूलाई राम्ररी वशमा राख्नुलाई
सम्मा समाधि भन्दछन् ।

प्रश्न— १७०. आर्य अष्टाङ्गिक मार्गलाई शील, समाधि र
प्रज्ञाको रूपमा कसरो भाग लगाइएको छ ?

उत्तर— (१) सम्मादिट्ठि } प्रज्ञा
(२) सम्मा संकप्प }

(३) सम्मा वाचा } शील
(४) सम्मा कम्मन्त }
(५) सम्मा आजीव }

(६) सम्मा वायाम } समाधि
(७) सम्मा सति }
(८) सम्मा समाधि }

प्रश्न— १७१. अष्टाङ्गिक मार्गलाई चैतसिकको रूपले कसरी
भाग लगाइ राखेका छन् ?

उत्तर— १. सम्मादिट्ठि— प्रज्ञा चैतसिक

२. सम्मा संकप्प— वितर्क चैतसिक

३. सम्मावाचा

४. सम्मा कम्मन्त

५. सम्मा आजीव

} विरति चेतसिक

६. सम्मा वायाम— वीर्यं चैतसिक

७. सम्मा सति— स्मृति चैतसिक

८. सम्मा समाधि— एकाग्रता चैतसिक

प्रश्न— १७२. बौद्धनाथ चैत्य कसको पालामा बनाएको ?

उत्तर— राजा भूपकेशरिको पालामा ।

प्रश्न— १७३. त्यागीहरूमात्र ज्ञान लाभ गर्न सक्त छन् कि अथवा गृहस्थी भएर पनि ज्ञान प्राप्त गर्न सकिन्छ ?

उत्तर— ज्ञान लाभ गर्नलाई घरै छोड्नु पर्छ भनेको छैन, गृहस्थी भएर पनि ज्ञान प्राप्त गर्न सकिन्छ ।

प्रश्न— १७४. संस्कार भनेको के ?

उत्तर— पुरानो विश्वास र बानिलाई संस्कार भन्छन् ।

प्रश्न— १७५. दश अकुशल भनेको के के हुन् ?

उत्तर— (१) हिंसा, (२) चोर्नु, (३) व्यभिचार, (४) क्युट्टा कुरा गर्नु, (५) चुक्ली गर्नु, (६) कडा वचन प्रयोग गर्नु, (७) नचाहिने कुरा गर्नु, (८) लोभ, (९) द्वेष, (१०) अन्धविश्वास ।

प्रश्न- १७६. दश पुण्य क्रिया भनेका के के हुन् ?

उत्तर- (क) दान (श्रद्धाले त्याग गर्नु)

(ख) शील (सदाचार)

(ग) भावना (चित्त मजबूत पार्नु)

(घ) अपचायन (मान्ने वर्गलाई मानमर्यादा गर्नु)

(ङ) वेय्यावच्च (माता-पितालाको सेवा र गर्नु पर्ने काम गर्नु)

(च) पत्ति दान (आफूले गरेको पुण्य अरूलाई वाँडिदिनु)

(छ) पत्तानुमोदन (अरूले पुण्य गरेको देखेर हर्ष प्रकट गर्नु)

(ज) धम्म सवन (धर्म उपदेश सुन्नु)

(झ) धम्म देशना (धर्म उपदेश भन्नु)

(ञ) दिट्ठिजुकम्म (अन्ध विश्वासबाट बच्नु)

प्रश्न- १७७. बुद्धको मुखमात्र हेरेर पनि ज्ञान प्राप्त गर्न नसक्ने भिक्षु को थियो ?

उत्तर- वक्कलि भन्ने भिक्षु ।

प्रश्न- १७८. पञ्च भद्रवर्गीय भिक्षुहरू अरहन्त कहिले भएका थिए ?

उत्तर- धर्मचक्र सूत्र देशना पछि अनन्त लक्षण सूत्र देशना भएको समयमा ।

प्रश्न- १७६. श्रोतापन्न हुनलाई नभै नहुने अङ्गहरू के के हुन् ?

उत्तर- (क) सत्पुरुषको सत्संगत, (ख) सद्वर्त्म श्रवण
(ग) उचित ढंगले कल्पना गर्नु, (घ) योग्य
देशमा वास गर्नु ।

प्रश्न- १८०. बुद्धको समय विनय पालन गर्नेमा प्रसिद्ध
भिक्षुणी को थिइन् ?

उत्तर- पटाचारि भिक्षुणी ।

प्रश्न- १८१ वौद्ध कृष्णामा कति किसिमका रंग छन् ?
तिनीहरूको अर्थ के के हो ?

उत्तर- (क) नील— नीलो आकाश जस्तै निर्मल बुद्धको
रौं,

(ख) पीत— पहेंलो, बुद्धको चीवर (वस्त्र) रंग,

(ग) लोहित— रातो, रगतको रंग, क्रान्तिको
चिह्न,

(घ) ओदात— सेतो, दाँतको रंग, शान्तिको चिह्न,

(ङ) मंजेट्टु— गुलाबी, मध्यस्थताको चिह्न,

(च) पाँचै रंग मिलेर यसले वौद्ध धर्मको विशेषता
देखाइ रहेको छ ।

प्रश्न- १८२. कति प्रकारका बुद्धहरू थिए ?

उत्तर- सम्यकसम्बुद्ध, प्रत्येक बुद्ध, श्रावक बुद्ध ।

प्रश्न- १८३. दशपारमी भनेका के के हुन् ?

उत्तर— (१) दान, (२) शील, (३) नैष्कर्म्य (४) प्रज्ञा, (५) वीर्य, (६) क्षान्ति, (७) सत्य, (८) ब्रह्मिष्ठान, (९) मैत्री, (१०) उपेक्षा ।

प्रश्न— १८४. बुद्ध शासनमा अंश लिन के गर्नु पर्दछ ?

उत्तर— छोटा, छोरीहरूलाई भिक्षु, भिक्षुणीहरू मराउनु पर्दछ ।

प्रश्न— १८५. आफ्नो घर स्वर्ग बनाउनलाई के गर्नु पर्दछ ?

उत्तर— सबैको चित्त स्वच्छ हुनु पर्दछ, सबैजना कर्तव्य पालन गर्ने हुनु पर्दछ ।

प्रश्न— १८६. यशोधराको अर्को नाउँ के हो ?

उत्तर— राहुलमाता, बिम्बा, गोपा, भद्राकात्यायनी ।

प्रश्न— १८७. भिक्षुहरूको नियम कति प्रकारका छन् ?

उत्तर— २२७ कुइ सय सत्ताइस प्रकारका ।

प्रश्न— १८८. पाराजिका कति प्रकारका छन् ?

उत्तर— चार ।

प्रश्न— १८९. पाराजिका भयो भने के हुन्छ ?

उत्तर— भिक्षुत्वको पतन हुन्छ ।

प्रश्न— १९०. सुद्धीदन महाराजले प्रथमवार पुत्र बन्धना कहिले गरेका थिए ?

उत्तर— कालदेवस्य प्रपत्नीसि सिद्धार्थलाई बन्धना गरेकी सन्धना ।

प्रश्न— १९१. सिद्धार्थ भनेर नाम किन राखेको हो ?

उत्तर- सर्व अर्थ सिद्ध गर्ने हुनाले सिद्धार्थ भनेको हो ।

प्रश्न- १६२. गौतम बुद्धले कपिल वस्तुमा भिक्षा लिएको देखेर शुद्धोदन महाराजबाट के हुकुम भयो ?

उत्तर- हजुरले राजकुललाई किन अपमान गरिब-क्सेको ।

प्रश्न- १६३. त्यसवेला बुद्धले शुद्धोदन राजालाई के के भन्नु भयो ?

उत्तर- महाराज, म अब राजवंशको होइन, श्रमण वंशको भएँ ।

प्रश्न- १६४. शुद्धोदन महाराज कहिले स्रोतापन्न भएका हुन् ?

उत्तर- गौतम बुद्ध कपिल वस्तुमा गएर उपदेश दिइ रहेको समयमा ।

प्रश्न- १६५. बुद्धले त्यसवेला के उपदेश दिनु भयो ?

उत्तर- अप्रमादी भएर राम्ररी उत्तम धर्माचरण गर्नु ।

प्रश्न- १६६. बुद्ध हुने बित्तिकै के उदान (प्रीति) वाक्य उहाँले भन्नु भयो ?

उत्तर- अनेक जाति संसार सन्धा विस्सं अनिब्बिसं, गहकारकं गवेसन्तो दुक्खा जाति पुनप्पुनं, गहकारक दिठ्ठोसि पुनगेहं नकाहसि,

सम्भा ते फासुका भंगा गहकूटं विसंखतं,
विसं खार गतं चित्तं तण्हानं खय मज्झमा ॥

प्रश्न- १९७. यी प्रीति वाक्यकी अर्थ के हो ?

उत्तर- फेरि २ जन्म लिन पर्दा दुःख हुने हुनाले ती दुःख रूपी शरीर बचाउने खोज्दा-खोज्दै यो संसारमा अनगिन्ती दुःख भोगिसकें, बल्ल बल्ल दुःख दिने कुरा पत्ता लागि सक्यो । फेरि तिमी दुःखको घर बचाउन सकदैनौ । सबै ज्याभल भाँचि सकें । संस्कार रहित भयो, तृष्णा क्षय भयो ।

प्रश्न- १९८. बुद्ध भइ कति वर्ष पछि सुद्धोदन महाराज परिनिर्वाण भएका हुन् ?

उत्तर- ५ वर्ष पछि ।

प्रश्न- १९९. करुणा केलाई भन्दछन् ?

उत्तर- अरुको दुःखमा आफूलाई पनि दुःखी हुनको गुणलाई करुणा भन्दछन् ।

प्रश्न- २००. दिव्यशु गर्नेको के हो ?

उत्तर- साधारण मानिसहरूले केवल नसक्ने अथवा बाढा-झाडाको प्रति हेरफेर गर्न सक्ने अतिशक्ति दिव्यशु भन्दछन् ।

प्रश्न- २०१. दिव्यशु गर्नेको के हो ?

उत्तर— साधारण मानिसहरूले नसुन्ने कुरा टाढा-टाढाबाट गरेको सुन्न सक्ने शक्तिलाई दिव्य श्रोत भन्दछन् ।

प्रश्न— २०२. सिद्धार्थ कुमारको भविष्यवाणी गर्ने आठ ब्राह्मणहरूको नाम के के हो ?

उत्तर— राम, धञ्ज, लक्ष्मण, मन्त्री, भोज, सुयाम, सुदत्त, कोण्डन्य ।

प्रश्न— २०३. सिद्धार्थ अवश्य बुद्ध हुने छन् भन्ने भविष्य-वाणी गर्ने व्यक्ति को हुन् ?

उत्तर— कोण्डन्य ।

प्रश्न— २०४. सूत्र पिटकको अर्थ के हो ?

उत्तर— बुद्धको उपदेश संग्रह गरेको भाडोलाई सूत्र पिटक भन्दछन् अथवा बुद्धको उपदेश राम्ररी संग्रह गरि राखेको ग्रन्थलाई सूत्र पिटक भन्दछन् ।

प्रश्न— २०५. मानिसहरूले कति कारणले पाप कर्म गर्दछन् ?

उत्तर—
 छन्द— आशा र इच्छाले पाप कर्म गर्ने,
 द्वेष — रीसले सहन नसकी पाप कर्म गर्ने,
 भय — नगरे पछि गाली सहनु पर्दछ भन्ने डरले,
 मोह — मूर्खले केही नजानीकन पाप कर्म गर्छ,

यी चार कारणबाट पाप कर्म गर्दछन् ।

प्रश्न- २०६. कति प्रकारबाट सम्पत्तिको विनाश हुन्छ ?

उत्तर- मदिरा सेवन गर्नु, बैटाइममा घुम्नु, नाच हेर्नु, जुवा खेल्नु, कुसन्तै गर्नु, अल्छी हुनु ।

प्रश्न- २०७. मदिरा सेवनद्वारा उत्पन्न हुने दोषहरू के के हुन् ?

उत्तर- (१) धन नाश हुन्छ, (२) आफ्नो घरका जहानहरूसित जगडा हुन्छ, (३) आफ्नो शरीरमा रोग हुन्छ, (४) कसैले पनि विश्वास गर्दैन खासि रक्सीबाज भनेर पुकार्दछन्, (५) लाज-सरम नमान्ने बहूला जस्तै हुन्छ, (६) प्रज्ञाहीन हुन्छ ।

प्रश्न- २०८. कुसमयमा डुल्लाले कति प्रकारका दोष छन् ?

उत्तर- (१) आफ्नो जीवन रक्षा हुँदैन, (२) आफ्नो परिवारलाई सुरक्षा हुँदैन, (३) धन सम्पत्तिको रक्षा हुँदैन, (४) धरुहरूले निन्द्य गर्छन्, (५) जोर भनेर पुकार्द छन्, (६) अनेक प्रकारको दुःख कष्ट हुन्छ ।

प्रश्न- २०९. नाच हेर्नाले कति प्रकारका शीघ्र पैदा हुन्छन् ?

उत्तर- (१) धन सम्पत्तिको हानि हुन्छ, (२) चित्त स्थिर हुँदैन, (३) चित्त चञ्चल हुन्छ, (४) अनर्थ हुन्छ, (५) जहिले पनि हेर्ने मात्र

प्रबल इच्छा पैदा हुन्छ, (६) गर्नु पने काम त्यसै रहिरहन्छ ।

प्रश्न- २१०. जुवा खेल्नाले पैदा हुने दोषहरू के के हुन् ?

उत्तर- (१) जित्यो भने गत्रु बढेर आउँछन्, (२) हाच्यो भने अपशोच हुन्छ, (३) गरीब भएर वस्तु पर्नेछ, (४) आफ्नो नातादारहरूले हेला गर्ने छन्, (५) अरूले विश्वास गर्दैनन्, (६) कुनै केटीसित बिहा गर्न गाह्रो पर्ला ।

प्रश्न- २११. कुमित्रसित संगतद्वारा पैदा हुने दोष के के हुन् ?

उत्तर- (क) बदमास मित्रसंग मात्र संगत भइरहन्छ,
(ख) बेइयाहरूसित संगत हुन्छ,
(ग) भट्टीमा जाने मित्रहरूसंग मात्र सहवास गर्न मन लाग्छ,
(घ) गुण नजात्र मित्रहरूसंग मात्र भेट भइरहन्छ,
(ङ) आफूलाई ठग्ने मित्रहरूसंग संगत हुन्छ,
(च) लुच्चा साथीहरूकहाँ मात्र पुग्नु पर्ने हुन्छ ।

प्रश्न- २१२. अल्छी कति प्रकारका छन् ?

उत्तर- (क) असाध्यै जाडो छ भनेर गर्नु पर्ने काम नगरी बस्ने ।

(ख) असाध्यै गर्मी छ भने काम नगरी बसीरहन्छ ।

(ग) असाध्य अवेर भयो भनेर गर्नु पर्ने काम नगर्ने ।

(घ) असाध्यै सबेरै भयो भनेर काम नगर्ने,

(ङ) घेरै खाएकोले काम गर्न पछि सार्छन्,

(च) असाध्यै भोक लाग्यो भनेर काम नगर्ने,

प्रश्न- २१३. कसलाई सच्चामित्र भन्दछन् ?

प्रश्न- आफूलाई आपद-विपद हुँदा तन-मन धनले महत् गर्ने, उपकार गर्नेलाई नै सच्चा-मित्र भन्दछन् ।

प्रश्न- २१४. पतन हुने मुख्य कारण के के हुन् ?

उत्तर-

(१) धाम नलाग्नेसम्म सुतिरहने, (२)

आफ्नो स्वास्ती भएर पनि अरुसित भुल्ने,

(३) जोसित पनि द्वेष-भाबना मात्र लिने,

(४) नहुने काम गर्ने, (५) कुसंगतमा पर्ने,

(६) असाध्यै लोभी र आशावादी मात्र हुने ।

प्रश्न- २१५. कुमित्र कति प्रकारका छन् ?

उत्तर-

(क) अर्काको मात्र लिने, आफ्नो नदिने,

(ख) वचनले मात्र मित्र भन्ने काम केही नगर्ने,

(ग) अगाडि प्रशंसा गर्ने, पछाडि निन्दा गर्ने,

(घ) खराब कामको मात्र सलाह दिने ।

प्रश्न- ११६. ठग्ने मित्र कस्तो हुन्छन् ?

- उत्तर- (क) आपनो केही पनि नदिने अर्काको मात्र लिने,
 (ख) आपनो अलिकति दिइ अर्काको घेरै लिने,
 (ग) आपनो काम सिद्धिए पछि मित्रलाई नदेखे जस्तो गर्ने,
 (घ) आफूलाई फाइदा भयो भने अरूलाई जे पनि ठीक छ भन्ने ।

प्रश्न- २१७. वचनले मात्र मित्र भाव लिनेको लक्षण के ?

- उत्तर- (क) बित्ति सकेको कुरा मात्र गर्ने,
 (ख) भविष्यको न चाहिने कुरा मात्र गर्ने,
 (ग) बहाना मात्र गर्ने,
 (घ) जे कुरा पनि ठिक गरी कुरा गर्ने, काम नगर्ने ।

प्रश्न- २१८. श्रीलङ्काबाट प्रकाशित गरेको प्रसिद्ध बौद्ध पत्रिकाको नाम के हो ?

उत्तर- वर्ल्ड बुद्धिज्म् (World Buddhism)

प्रश्न- २१९. श्री ३ जुद्ध शम्सेरले नेपालबाट निष्काशित गरेको भिक्षुहरू कस्को प्रयत्नले पुनः नेपाल आउन पाए ?

- उत्तर- भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरको प्रयत्नबाट श्रीलङ्काका नारद महास्थविर नेपालमा आउनु भएकोले ।
- प्रश्न- १२०. भारतमा बुद्ध-धर्मको घेरै किताबहरू लेख्ने को थियो ?
- उत्तर- पण्डित राहुल साँकृत्यायन ।
- प्रश्न- १२१. भारतमा बुद्ध-धर्म पुनरुद्धारक को थियो ?
- उत्तर- श्रीलङ्काका अनगारिक धर्मपाल ।
- प्रश्न- १२२. बर्माको प्रसिद्ध चैत्यको नाम के हो ?
- उत्तर- स्वेतगोड चैत्य ।
- प्रश्न- १२३. नेपाल अधिराज्यभित्र सबैभन्दा पहिले धेरै-बाद बुद्ध-धर्म ल्याउने को थियो ?
- उत्तर- महाप्रज्ञा ।
- प्रश्न- १२४. राजधानीमा धेरैबाद बौद्ध धर्म ल्याउने को थियो ?
- उत्तर- भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविर ।
- प्रश्न- २२५. नेपालमा पहिले भिक्षुहरूले उपोसथ कहाँ गरे ?
- उत्तर- पाटनको सङ्घमोलमा ।
- प्रश्न- २२६. नेपालमा जातपात बनाएर र भिक्षुहरूलाई गृहस्थी बनाउने को थियो ?
- उत्तर- जयस्थिति मल्ल ।

प्रश्न- २२७. लुम्बिनीमा हिंसाकर्म बन्द गराउने को थियो ?

उत्तर- श्री ३ चन्द्र शम्सेर ।

प्रश्न- २२८. श्री लङ्काको प्रसिद्ध चैत्यको नाम के हो ?

उत्तर- सुवर्ण माली चैत्य ।

प्रश्न- २२९. आनन्द स्थाइ सेवक भएको बेलामा बुद्ध कति वर्षको हुनुहुन्थ्यो ?

उत्तर- पचपन्न वर्षको ।

प्रश्न- २३०. स्त्रीहरू भिक्षुणी हुन पाउने भएको कसको प्रयत्नले ?

उत्तर- आनन्द भिक्षुको प्रयत्नले ।

प्रश्न- २३१. बुद्ध भइसके पछि कति वर्षभित्र विनय नियम बनाउनु भयो ?

उत्तर- दोस वर्ष भित्र ।

प्रश्न- २३२. विशाखाले बुद्धसित के के वर मांगेकी थिइन् ?

उत्तर- (क) भिक्षु संघलाई नुहाउने कपडा दिनु,

(ख) आगन्तुकहरूलाई भोजन दान दिनु,

(ग) यात्रीहरूलाई भोजन दान दिनु,

(घ) रोगीहरूलाई भोजन दान दिनु,

(ङ) रोगीको सेवकलाई भोजन दान,

(च) विरामीहरूलाई औषधी दान,

(छ) रोगीहरूलाई जाउला दान,

(ज) भिक्षुणीहरूलाई ऋतुमती कपडा दान ।

प्रश्न- २३३. विशाखा उपासिकाको विवाहको समयमा आफ्नो आमा बाबुले के के शिक्षा दिएका थिए ?

उत्तर-

- (क) भित्रको कुरा बाहिर प्रकट नगर्ने,
- (ख) बाहिरको कुरा भित्र नल्याउने,
- (ग) विश्वास हुनेलाई मात्र दिने,
- (घ) विश्वास घातीलाई कहिल्यै नदिने ।
- (ङ) दुःखीलाई दिने ।
- (च) सासु, ससुरालाई खाइसके पछि आफूले खाने,
- (छ) सबै सुति सके पछि आफू सुत्ने,
- (ज) आदर गर्नु पर्नेहरूलाई आदर गरी वस्तु जान्नु पर्छ,
- (झ) सासु, ससुरा र पतिको सेवा गर्ने जान्नु पर्ने,
- (ञ) श्रमण र आगन्तुक गुरुहरूलाई देवता जस्तो मानमर्यादा गर्नु पर्छ ।

प्रश्न- २३४. नेपालमा थेरवादी शासन कुन सालदेखि चल्थो ?

उत्तर- विक्रम सम्वत् १९८६ सालदेखि ।

प्रश्न- २३५. कतिपय सर्व प्रथम बुद्ध-धर्म कसले प्रचार गरेका थियो ?

उत्तर- भोज र उत्तर स्मरिहरूले ।

- प्रश्न- २३६. ग्रन्थको रूपमा त्रिपिटक निस्केको समय कुन हो ?
- उत्तर- बुद्ध परिनिर्वाण भएको पाँच शय वर्ष पछि । अर्थात् श्री लङ्काको वट्टगामिनी राजाको पालामा ।
- प्रश्न- २३७. त्रिपिटक पहिले केमा लेखिएको थियो ?
- उत्तर- ताडपत्रमा (लङ्कामा) ।
- प्रश्न- २३८. हुंगामा त्रिपिटक लेखिएको देशको नाम के ?
- उत्तर- बर्मा ।
- प्रश्न- २३९. अशोक राजा भेटेको बेला निग्रोध श्रामणेरले के भनेको थियो ?
- उत्तर- अप्रमादीहरू कहिल्यै पनि मर्दैनन्, प्रमादीहरू मात्र बाँचेर पनि मरेकै बराबर हुन्छन् ।
- प्रश्न- २४०. बुद्धका मूल सिद्धान्त के के हुन् ?
- उत्तर- (१) ईश्वर छ भनेर नमान्ने, (२) आत्मा-लाई नित्य नमान्ने, (३) कुनै ग्रन्थलाई स्वतः प्रमाण नमान्ने, (४) जीवन प्रवाहलाई यही शरीरसम्म मात्र सीमित नमान्ने ।
- प्रश्न- २४१. देवता ठूलो कि मनुष्य ठूलो छ सप्रमाण भन ?
- उत्तर- मनुष्य ठूलो छ । बुद्ध एक मनुष्य हुन् । बुद्धलाई महाब्रह्मा आदि देवताहरूले पूजा

गुरेका थिए । सतः देवता भन्दा पनि मनुष्य ठूलो मानिएको हो ।

प्रश्न- २४२. पञ्च बुद्धको नाम के के हो ?

उत्तर- वैशेचन, अक्षोभ्य, रत्नसंभव, अमिताभ र अमोघसिद्धि ।

प्रश्न- २४३. अखिल नेपाल भिक्षु महासंघ कुन सालमा कहाँ स्थापना भयो ?

उत्तर- २००७ साल बानन्वकुटी बिहार स्वयम्भूमा स्थापना भएको हो ।

प्रश्न- २४४. चतुर्थ विश्व बौद्ध सम्मेलन कुन सालमा कहाँ भएको हो ?

उत्तर- इसवी सन १९५६, बिक्रम सं. २०१३ साल काठमाण्डूमा भएको हो ।

प्रश्न- २४५. राष्ट्र संघको महामन्त्री उयात्त २०२३ कात्तिकमा लुम्बिनी जाँदा फस्तो विचार गरेर फर्के ?

उत्तर- बुद्ध एक नेपालको मात्र नभई विश्व महापुरुष हुन् । सबैले संस्कृत सन्तु संनद्वारा लुम्बिनीको विकास हुनु पर्ने विचार गरेर फर्केका हुन् ।

प्रश्न- २४६. संनवत किने भन्ने विचारको दान अखिल नेपाल भिक्षु महासंघलाई दिएको हुन्छ ?

उत्तर- होइन, बुद्धको पालादेखि चलिआएको भिक्षु संघलाई हो ।

प्रश्न- २४७. लुम्बिनी, बुद्धगया, सारनाथ, कुशीनगर, कपिलवस्तु र देवदह बौद्धतीर्थ स्थलहरू कुन देशहरूमा पर्दछन् ?

उत्तर- लुम्बिनी, कपिलवस्तु र देवदह नेपालमा; बुद्धगया, सारनाथ, कुशीनगर भारतमा ।

प्रश्न- २४८. महायान र हीनयान कसरी खडा भए ?

उत्तर- अशोक राजाको समयसम्म महायान र हीनयान भन्ने थिएन । कनिष्क राजाको पालामा भिक्षुहरूको दुइ गुट भयो त्यस पछि मात्र यी दुइ यान खडा भएका हुन् ।

प्रश्न- २४९. महायान र हीनयानमा के फरक पाइन्छ ?

उत्तर- महायानले बोधिसत्वलाई घेरै मान्यता दिन्छ साथै बुद्ध हुने इच्छा गर्दछ । थेरवादी (हीनयान) भन्ने तृष्णा क्षय गरेर निर्वाण प्राप्त गर्ने इच्छा गरिरहन्छ ।

प्रश्न- २५०. महायान र हीनयानको मार्गमा के फरक छ ?

उत्तर- महायान भक्तिमार्ग र हीनयान ज्ञान मार्ग हो ।

प्रश्न- २५१. थेरवाद (हीनयान) बौद्ध देशहरू कति छन् र तिनका नाम के के हुन् ?

उत्तर- श्री लङ्का, बर्मा, थाइलैण्ड, काम्बोडिया, लाओस, ।

प्रश्न- २५२. महायानी देशहरू कति छन् ? तिनको नाम भन ?

उत्तर- चीन, जापान, वियतनाम, कोरिया, मङ्गोलिया ।

प्रश्न- २५३. कपिलवस्तु, लुम्बिनी, देवदह यी तीन प्रदेश-सित बुद्धको के सम्बन्ध छ ?

उत्तर- कपिलवस्तु बुद्ध पिता सुद्धोदन राजाको राज्य हो ।

लुम्बिनी सिद्धार्थ गोतमको जन्म स्थल हो ।

देवदह बुद्धमाता माहामायाको माइती घर हो ।

प्रश्न- २५४. शाक्य बाहेक अरु कुन जातीहरू बौद्ध मार्गी हुन् ?

उत्तर- उदास, मानधर, ज्यापू, तामाङ शेर्पा, गुरुङ, थकाली, (शेरचन) भोटे, प्रधान र कोही

प्रश्न- २५५. सारिपुत्र महास्थविरको विशेषता के के हुन् ?

उत्तर- (क) धनु आधिसत्थि व्याख्या गर्ने, (ख) रत्तीको सेवा गर्ने,

- (ग) करुणा र सहनशीलता भएको,
 (घ) भिक्षुहरू बाहिर जाँदा विहारमा रक्षा
 र सुगन्ध सफा गर्नु,
 (ङ) पानीको भाँडामा पानी भर्नु,
 (च) ओछ्यानमा सिरक आदि चीजहरू
 ठीक राख्नु ।

प्रश्न- २५६. सारिपुत्रको अर्को नाउँ के हो ?

उत्तर- धर्म सेनापति ।

प्रश्न- २५७. बौद्ध परिषद भनेको के हो ?

उत्तर- भिक्षु, भिक्षुणी, उपासक, उपासिका ।

प्रश्न- २५८. ललितपुरमा थुर कतिवटा छन् र तीनका
 नाम के के हुन् ?

उत्तर- चार थूर छन् जस्तै- त्यता थूर, पूच्च थूर,
 ईबही थूर, लगं थूर ।

प्रश्न- २५९. नेपाल अधिराज्यभित्र सबभन्दा पहिले बुद्ध-
 जयन्ति कहाँ मनाइयो ?

उत्तर- भोजपुरमा ।

प्रश्न- २६०. काठमाडौं उपत्यकाभित्र बुद्ध जयन्ति पहिले
 कुन ठाउँमा मनाइयो ?

उत्तर- किण्डोल विहार (स्वयम्भू) मा ।

प्रश्न- २६१. नेपालभाषामा बुद्ध-धर्म सम्बन्धी पत्रिका
 पहिले कसले कहाँबाट निकालेको ?

- उत्तर— वि. सं. १६८३ सालमा धर्मादित्य धर्माचार्यले कलकत्ताबाट निकालेको ।
- प्रश्न— २६२. बुद्ध-धर्म सम्बन्धी पुस्तकहरू धेरै प्रकाशित कुन संस्थाले गरेको ?
- उत्तर— धर्मोदय सभाले ।
- प्रश्न— २६३. नेपालमा अग्रश्रावकहरूको धातु कहिले ल्याइएको हो ?
- उत्तर— २००८ साल कार्तिकमा ।
- प्रश्न— २६४. नेपालबाट तिब्बतमा बुद्ध-धर्म प्रचार गर्ने को हो ?
- उत्तर— राजा अंशुवर्माकी पुत्री भृकुटी ।
- प्रश्न— २६५. ललितपुरमा महाबौद्ध मन्दिर पहिले बनाउने को हो ?
- उत्तर— श्री बौद्धाचार्य पं. अभयराजले वि. सं. १६२१ सालमा बनाई १६५७ सालमा आषाढ शुक्लको दिनमा प्रनिष्ठा गरेका हुन् ।
- प्रश्न— २६६. आनन्द कुटीमा भएको ठूलो चैत्यको नाउँ के हो ?
- उत्तर— श्री लङ्काराम चैत्य ।
- प्रश्न— २६७. आनन्दकुटी विहारको श्री गणेश गर्ने भिक्षुको नाम के हो ?
- उत्तर— भिक्षु धर्मालोक ।

प्रश्न- २६८. श्री ३ जुद्ध शम्सेरले भिक्षुहरूलाई कुन सालमा देशवाट धपाएका थिए ?

उत्तर- वि. सं. २००१ सालमा ।

प्रश्न- २६९. जुद्ध शम्सेरले भन्दा पहिले पनि भिक्षुहरूलाई देश निकाला गरिएको थियो ?

उत्तर- थियो, श्री ३ चन्द्र शम्सेरको पालामा ।

प्रश्न- २७०. थेरवादी परम्पराको बौद्ध विहार कहाँ कहाँ छन् ?

उत्तर- (१) आनन्दकुटी— स्वयम्भू (मुख्य केन्द्र)

(२) श्रीघः विहार— काठमाडौं

(३) गण महाविहार— ”

(४) श्री सुमङ्गल विहार— ललितपुर

(५) शाक्यसिंह विहार— ”

(६) तन विहार— ”

(७) मुनि विहार— भक्तपुर

(८) बौद्ध विहार— ठिमो

(९) चन्द्रकीर्ति विहार— बनेपा

(१०) ध्यान कुटी— ”

(११) श्रीखण्डपुर विहार— धुलिखेल

(१२) पूर्ण विहार— ”

(१३) धर्म चक्र आश्रम— काठमाडौं

(१४) प्रणिधिपूर्ण विहार— बलम्बु

- (१५) धर्मकीर्ति विहार— काठमाडौं
 (१६) महापरिनिर्वाण विहार— किंडोल स्वयम्भू
 (१७) सुगतपुर विहार— त्रिशूली
 (१८) आनन्द विहार— पाल्पा तान्सेन
 (१९) महाचैत्य विहार— तान्सेन टक्सार
 (२०) सुगन्ध विहार— रिडी पश्चिम नेपाल
 (२१) पद्म चैत्य विहार— बुटवल
 (२२) लुम्बिनी विहार— लुम्बिनी उद्यान
 (२३) शाक्यमुनि विहार— भोजपुर
 (२४) सिद्ध विहार— चैनपुर
 (२५) बुद्ध विहार— पोखरा
 (२६) उपासिका राम— जैसी देवल काठमाडौं
 (२७) श्री मणिमण्डप विहार— ललितपुर

प्रश्न— २७१. स्वयम्भू ज्ञानमाला भजन खलको देन के हो ?

उत्तर— नेपालभाषा प्रचार र धर्म चेतना ल्याउनु ।

प्रश्न— २७२. केलाई अष्ट परिष्कार भन्दछन् र ती के के हुन् ?

उत्तर— भिक्षुहरूको निमित्त नियमानुसार उपयोग गर्ने आठ वस्तुहरूलाई अष्ट परिष्कार भन्दछन् ती के के हुन् भने—

(क) संघाटी— दुवै पट्टी भएको चीवर

(खास्तो)

- (ख) उत्तरासंग— एहटा मात्र भएको चीवर
(खास्तो)
- (ग) अन्तर वासक— लुङ्गी
- (घ) पात्र— फलामको पात्र
- (ङ) खुर— कपाल काट्ने छुरा
- (च) काय बन्धन— पटुका (पेटी)
- (छ) परिस्सावन— पानी छान्ने कपडा
- (ज) सूचिका— सियो धागो ।

प्रश्न— २७३. किशा गौतमी मृत्यु छोरा लिई बुद्धकहाँ गएको समय बुद्धले के भन्नु भयो ?

उत्तर— बहिनी, कोही पनि न मरेको घरबाट एकमुठी तोरी लिएर आउनु, त्यसपछि म तिम्रो छोरोलाई निको पारिदिन्छु भन्ने आज्ञा भयो ।

प्रश्न— २७४. गृह विनय पुस्तकको प्रकाशक को हो ?

उत्तर— धर्मोदय सभा ।

प्रश्न— २७५. बौद्ध ध्यान पुस्तकको प्रकाशक को हो ?

उत्तर— धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी ।

प्रश्न— २७६. कर्तव्य पुस्तकको अनुवादिका को हो ?

उत्तर— धम्मवती ।

प्रश्न— २७७. श्रीलङ्कामा सबभन्दा पहिले बुद्ध-धर्म कसले प्रचार गरेको थियो ?

उत्तर— अशोक राजाको पुत्र महेन्द्र महास्थविरले ।

प्रश्न— २७८, भारतबाट लङ्कामा बोधिवृक्ष लिएर गएकी भिक्षुणीको नाम के हो ?

उत्तर— संघमित्रा ।

प्रश्न— २७९. बुद्धकालीन महाजन शल्यचिकित्सकको नाउँ के हो ?

उत्तर— जीवक वैद्य ।

प्रश्न— २८०. नेपालमा सबभन्दा पहिले बुद्ध-धर्म सम्बन्धी सामान्य ज्ञान प्रतियोगिता कहाँ कुन मितिमा भएको ?

उत्तर— २००८ ज्येष्ठ १ गते शनिश्चरवार ल. पु. नागबहाल-कुटिबहालमा ।

प्रश्न— २८१. बुद्धलाई मार आउँदाखेरि वशवर्ति चढेर आएको हात्ती, देवदत्तले रक्सी खाइ बुद्धलाई मारना निमित्त पठाएको हात्ती र पारिलेय्यक वनमा तीन महीनासम्म बुद्धको सेवा गरेको हात्तीहरूको नाउँ के के हुन् ?

उत्तर— वशवर्तिले चढेर आएको— गिरिमेल हात्ती, देवदत्तले पठाएको— नालागिरि हात्ती, वनमा सेवा गरेको— पारिलेय्यक हात्ती ।

प्रश्न— २८२. जापानको सबै भन्दा ठूलो बुद्ध मूर्तिको तौल कति छ ?

- उत्तर— ४५२ टन ।
- प्रश्न— २८३. पटाचाराको बच्चाहरू वगाएर लाने नदीको नाउँ के हो ?
- उत्तर— अचिरवती नदी ।
- प्रश्न— २८४. सबै भन्दा पहिले त्रिपिटका चार्य हुने नेपालीको नाउँ के हो ?
- उत्तर— भिक्षु कुमार काश्यप ।
- प्रश्न— २८५. नेपालमा भएको चतुर्थ विश्व बौद्ध सम्मेलनमा कति राष्ट्रले भाग लिएका थिए ?
- उत्तर— ४६ राष्ट्रहरूले ।
- प्रश्न— २८६. चिनिया यात्रो ह्वेन साङ्ग र फारियान लुम्बिनीमा कुन सालमा गएका थिए ?
- उत्तर— फाहियान ४०० ईस्वीमा ।
हेनसाङ्ग ६२६ ईसवीमा ।
- प्रश्न— २८७. अशोक महाराजको आमा, बाबुको नाउँ के हो ?
- उत्तर— आमाको नाउँ धम्मा, बाबुको नाउँ विन्दुसार हो ।
- प्रश्न— २८८. बुद्धको अस्तिघातु बाँडि दिने व्यक्ति को हुन् ?
- उत्तर— द्रोण ब्राह्मण ।
- प्रश्न— २८९. चैत्य कति प्रकारका छन् ती के के हुन् ?
- उत्तर— चार प्रकारका छन्:— शारीरिक, परिभोग, धर्म र उद्देश्य चैत्य ।

- प्रश्न- २६०. बर्माका उच्च धम्माचरिय उपाधि प्राप्त गरेका नेपालीहरू को को हुन् ?
- उत्तर- भिक्षु त्राणपुणिक र अनागरिका धम्मवती ।
- प्रश्न- २६१. नेपालमा सबैभन्दा पहिले अनगरिका (घर छाडी प्रव्रजित) हुनेहरू को को हुन् ?
- उत्तर- रत्नपाली, धर्मपाली र संघपाली ।
- प्रश्न- २६२. मार्ग, सत्य, धर्म र मनुष्यमध्ये को श्रेष्ठ ?
- उत्तर- मार्ग- अष्टाङ्गिक मार्ग,
सत्य- चतुरार्य सत्य,
धर्म- वैराग्य,
मनुष्य- सम्यक्सम्बुद्ध ।
- प्रश्न- २६३. सम्यक्सम्बुद्ध बौद्ध धर्म अनुसार ६ दिशालाई नमस्कार गर्नु भनेको के ?
- उत्तर- पूर्व दिशा- आमाबाबु,
दक्षिण दिशा- आचार्य गुरुहरू,
पश्चिम दिशा- पति, पत्नी,
उत्तर दिशा- साथीहरू,
तलको दिशा- नोकर चाकर,
माथीको दिशा- श्रमण ब्राह्मणहरू ।
- प्रश्न- २६४. वैणुवन विहार, पूर्वाराम विहार कसले बनाइ-दिएको हो ?
- उत्तर- वेणुवन-विम्बिसार महाराजले,
पूर्वाराम-विशाखा उपासिका ।

प्रश्न- १६५. भगवान् बुद्धको अन्तिम उपदेश के हो ?

उत्तर- मिक्षुहरू, सबै संस्कार अनित्य भनी बुझी अप्रमादी भई राम्रो गुण धर्म सम्पादन गर्नु शिक ।

प्रश्न- २६६. अन्तिम शिष्य सुभद्रले अन्तिम समयमा सोधेको प्रश्न के ?

उत्तर- सबैले आफ्नो धर्म श्रेष्ठ भन्दछन् यो सत्य कि असत्य ?

प्रश्न- २६७. सुभद्रलाई भगवान् बुद्धले के भन्नु भयो ?

उत्तर- सबैले आफ्नो धर्म ठूलो छ भन्ने त स्वाभाविक हो तर जुन धर्ममा चार आर्य सत्य देखिन्छ त्यही धर्म ठूलो हो ।

प्रश्न- २६८. सबभन्दा पहिले बुद्ध, धर्म र संघको शरण जाने को हो ?

उत्तर- यश कुमारको पिता ।

प्रश्न- २६९. भगवान् बुद्धले प्रशंसा गर्नु भएको गणतन्त्र देशको नाउँ के ?

उत्तर- वैशाली गणतन्त्र ।

प्रश्न- ३००. चार चैत्यमध्ये बुद्धकालमा कुन कुन चैत्य थिए ?

उत्तर- धातु चैत्य र परिभोग चैत्य ।

प्रश्न— ३०१. लुम्बिनी विकासको काममा विशेष ध्यान दिने एक बौद्धको नाउँ के ?

उत्तर— भूतपूर्व राष्ट्र संघका महामन्त्री वर्माका ऊथान्त ।

प्रश्न— ३०२ श्री ५ महेन्द्रले वैशाख पूर्णिमाको दिनमा हिंसा कर्म बन्द गर्ने हुकुम बक्सेको कुन सालमा र कुन ठाउँमा ?

उत्तर— २०१२ सालमा लुम्बिनी सवारी-हुँदा ।

Dhamma.Digital

Dhamma Digital

सम्पादिकाको अरु कृतिहरू

१. अभिधर्म
२. ऋद्धि प्रातिहार्यं
३. पञ्चनीवरण
४. भावना
५. बुद्ध धर्म
६. एकताया ताःचा
७. प्रेमं छु ज्वी ?
८. त्रिरत्न गुण स्मरण
९. वर्तव्य
१०. मिखा
११. परित्राण
१२. बुद्धया अन्तिम यात्रा (भाग १)